Χειμάρρα ή Αλβανική Ριβιέρα;

Η «υπόθεση Φρέντι Μπελέρη» έχει απασχολήσει τους τελευταίους μήνες τη δημόσια συζήτηση στην Ελλάδα και την Αλβανία. Η σύλληψη του υποψήφιου για το Δήμο Χειμάρρας Μπελέρη από τις αλβανικές αρχές λίγο πριν τις δημοτικές εκλογές του Μαΐου 2023 με την κατηγορία της εξαγοράς ψήφων, η κράτησή του στη φυλακή, η εκλογή του στη δημαρχία και ο αποκλεισμός του ως προφυλακισμένου από την ορκωμοσία, η συμμετοχή των Δημάρχων Αθηναίων και Θεσσαλονίκης σε διαδήλωση υποστήριξής του στη Χειμάρρα τον Αύγουστο του 2023 και, λίγο αργότερα, η μη πρόσκληση του πρωθυπουργού της Αλβανίας στο άτυπο δείπνο που παρέθεσε ο πρωθυπουργός της Ελλάδας σε ηγέτες των Δυτικών Βαλκανίων και κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (και όσα ακολούθησαν), τροφοδότησαν ποικίλες συζητήσεις περί γεωπολιτικών συσχετισμών, ακροδεξιών συγγενειών, εγχώριων και αλλότριων εθνικισμών.

Στο άρθρο αυτό δημοσιεύω προσαρμοσμένα στην επικαιρότητα αποσπάσματα από τη διδακτορική μου έρευνα κατά τη δεκαετία του 2010, όπως δημοσιεύθηκαν στο βιβλίο «Χωρικός σχεδιασμός, θεσμικές μεταρρυθμίσεις και παγκοσμιοποίηση. Πολιτικές της διεθνούς ανάπτυξης κατά τη μετασοσιαλιστική μετάβαση στην Αλβανία» (εκδόσεις νήσος, 2020).

Στόχος μου είναι να συμβάλω στην πληροφόρηση και, σε κάποιο βαθμό, στην κατανόηση ενός ιδιαίτερα σύνθετου θέματος με μακρά και πολύ ενδιαφέρουσα προϊστορία. Το θέμα αυτό τείνει να απομειώνεται στον κυρίαρχο λόγο στην Ελλάδα σε μια εθνικού τύπου κόντρα μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας που περνάει μέσα από την Ελληνική Εθνική Μειονότητα Αλβανίας, με ιδεολογικές και ιστορικές φορτίσεις. Χωρίς να απορρίπτω τις διαστάσεις αυτές, υποστηρίζω ότι, όπως συχνά συμβαίνει, και στην περίπτωση αυτή πίσω από συγκρούσεις που παρουσιάζονται ως εθνικού περιεχομένου, βρίσκονται ζητήματα με πολύ υλική, οικονομική και αναπτυξιακή βάση: συμφέροντα γύρω από τη γη, την ιδιοκτησία και την τουριστική ανάπτυξη στις νότιες ακτές της Αλβανίας. Και ότι στην υπόθεση αυτή αντανακλώνται οι σχέσεις εξουσίας που συναρτώνται με τα ζητήματα αυτά.

Η περιοχή της Χιμάρας

Επιλέγω στη συνέχεια τη γραφή *Χιμάρα* ως πιο συνήθη στο τοπικό επίπεδο, αντί της γραφής *Χειμάρρα* που χρησιμοποιεί το ελληνικό κράτος. Πρόκειται για μια περιοχή που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο κομμάτι των νότιων ακτών της Αλβανίας, της λεγόμενης όλο και πιο συχνά «Αλβανικής Ριβιέρας», μεταξύ της Αυλώνας στο βορρά και των Άγιων Σαράντα στο νότο. Η Χιμάρα ως περιοχή

περιλαμβάνει την πόλη της Χιμάρας (Σπήλαια), οικισμούς με παραδοσιακό χαρακτήρα (Παλάσα, Δρυμάδες, Βούνο, Ιλίας, Παλιά Χιμάρα/Κάστρο, Πήλιουρι, Κούδεσι, Κηπαρό), παραθαλάσσιους οικισμούς/περιοχές (Πόρτο Παλέρμο, Λάμανα, Λιβάδι, Γυάλι, Περίβολος, Δραλαίος) και ορεινές, αγροτικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις. Πρόκειται για μια επιμήκη ζώνη μήκους 20 χλμ. που ορίζεται νοτιοδυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος και βορειοανατολικά από τα Ακροκεραύνια Όρη και τον Λογαρά. Χαρακτηρίζεται από την έντονη γεωμορφολογία και το εξαιρετικής ομορφιάς μεσογειακό τοπίο με ποικίλες εναλλαγές. Η περιοχή της Χιμάρας ως σύνολο συνιστά μια αραιής πληθυσμιακής πυκνότητας αλλά διακριτή χωροκοινωνική ενότητα με ιδιαίτερα ιστορικά, γεωγραφικά και εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Θα αναφερθώ στη συνέχεια σε κάποια από αυτά.

Εξωτερική μετανάστευση και ελληνική εθνοτική κοινότητα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Αλβανικής Στατιστικής Υπηρεσίας (INSTAT), ο εγγεγραμμένος πληθυσμός στην περιοχή της Χιμάρας το 2011 ήταν λίγο πάνω από 12.000 άνθρωποι ενώ ο πραγματικός πληθυσμός περίπου 3.000. Οι μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ νόμιμου και πραγματικού πληθυσμού οφείλονται στο φαινόμενο της εξωτερικής μετανάστευσης, που πήρε διαστάσεις εγκατάλειψης σε κάποιες περιοχές της νότιας Αλβανίας μετά την πτώση του σοσιαλιστικού καθεστώτος. Από το 1989 μέχρι και το 2011 μετανάστευσαν περίπου τα τρία τέταρτα του πληθυσμού κυρίως προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας. Βέβαια, η μετανάστευση αυτή μπορεί να ενταχθεί σε διαδοχικά κύματα μετακινήσεων πληθυσμών προς τις ΗΠΑ, τη Δυτική Ευρώπη και την Ελλάδα κατά τον 19^{ο} και 20^{ό} αιώνα, καθώς και εσωτερικών μετεγκαταστάσεων στην Αλβανία κατά τη διάρκεια του σοσιαλιστικού καθεστώτος.

Όσον αφορά στην εθνοτική παράμετρο, σημειώνεται ότι οι οικισμοί της Χιμάρας δεν αναγνωρίζονται από το αλβανικό κράτος ως περιοχές όπου διαμένει η Ελληνική Εθνική Μειονότητα της Αλβανίας (όπως δεν αναγνωρίζονταν και κατά τη διάρκεια του σοσιαλιστικού καθεστώτος) ενώ συχνά αμφισβητείται η εκεί παρουσία πληθυσμών ελληνικής εθνότητας. Κάποιοι από τους οικισμούς καταγράφονται ως κυρίως ελληνόφωνοι, ενώ από το 2006 επαναλειτουργεί το ελληνοαλβανικό σχολείο *Όμηρος* στο Κάστρο της Χιμάρας. Αντίθετα, το ελληνικό κράτος αναγνωρίζει τους πληθυσμούς με καταγωγή από την περιοχή της Χιμάρας ως μέρος της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας της Αλβανίας –με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Σε κάθε περίπτωση, σημαντικό κομμάτι της τοπικής κοινωνίας αυτοπροσδιορίζεται ως μέρος της Μειονότητας, ενώ συνήθως ο πληθυσμός που διαμένει εκεί είναι δίγλωσσος (ελληνικά/αλβανικά) είτε λόγω μητρικής γλώσσας είτε της επί μακρόν μετανάστευσης στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 (η οποία είχε αμφισβητηθεί έντονα από φορείς της Μειονότητας), το ποσοστό των χριστιανών ορθοδόξων στην περιοχή της Χιμάρας έφτανε το 70,5% και των μουσουλμάνων το 16,6%. Στην κατηγορία «εθνοπολιτισμικές ομάδες» η ελληνική ομάδα έφθανε στο 24,6%, η αλβανική ομάδα στο 60,4%, ενώ το 14% προτίμησε να μην απαντήσει. Στην κατηγορία της μητρικής γλώσσας το 29,3% δήλωσε την ελληνική και το 70,4% την αλβανική.

Ανθρωπολογικές και εθνογραφικές μελέτες που έχουν γίνει στην περιοχή μετά την πτώση του σοσιαλιστικού καθεστώτος μιλούν για μια ιδιαίτερη περίπτωση ταυτότητας και εθνο-τοπικής συνείδησης. Μαζί με το σημαντικό ρόλο που φαινόταν να διατηρεί η οικογένεια, σε μια παραδοσιακή κοινωνική συγκρότηση που βασιζόταν σε διευρυμένες οικογένειες/φάρες, καταγράφεται, σε κάποιο βαθμό, η ισχύς άγραφων νόμων, π.χ. η σημασία της εμπιστοσύνης, της λεγόμενης μπέσας ή μιρμπεσίμ. Όλα αυτά, βέβαια, βρίσκονται σε ταχείς μετασχηματισμούς στο πλαίσιο των σαρωτικών κοινωνικών μετασχηματισμών της μετασοσιαλιστικής περιόδου. Η εθνοτική παράμετρος αποτελεί ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της περιοχής το οποίο δεν μπορεί παρά να γίνει κατανοητό ως αλληλένδετο με εθνικές πολιτικές τάσεις τόσο στην Αλβανία όσο και στην ευρύτερη περιοχή.

Το «άλυτο» ιδιοκτησιακό ζήτημα και ένα συγκεχυμένο καθεστώς δικαιωμάτων

Ένα δομικό χαρακτηριστικό της περιοχής της Χιμάρας αφορά το «άλυτο» ζήτημα της ιδιοκτησίας καθώς, σε μεγάλο βαθμό, απουσιάζουν κατοχυρωμένα ιδιοκτησιακά δικαιώματα. Αφετηρία αποτέλεσε η απροθυμία μέρους του ντόπιου πληθυσμού να αποδεχθεί την αναδιανομή της συνεταιριστικής γης στα μέλη των αγροτικών συνεταιρισμών, αμέσως μετά την πτώση του καθεστώτος στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Για τους ίδιους, η διανομή της συνεταιριστικής γης θα όφειλε να είχε λάβει υπόψη τις «παλιές» περιουσίες της προσοσιαλιστικής περιόδου και, αντίστοιχα, όλους τους κληρονόμους των διευρυμένων οικογενειών. Φαίνεται ότι οι αντιδράσεις αυτές (αρχικά) μαζί με άλλους πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες (που συσσωρεύτηκαν στη συνέχεια) συντήρησαν ένα συγκεχυμένο καθεστώς ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Ακόμη και σήμερα απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό τίτλοι ιδιοκτησίας.

Η συνθήκη αυτή προστίθεται σε μια σειρά από αντιφάσεις, κενά και επικαλύψεις που προέκυψαν σε όλη τη χώρα στο πλαίσιο της «αποκατάστασης» της ιδιωτικής ιδιοκτησίας που, σε γενικές γραμμές, είχε καταργηθεί. Οι μεταρρυθμίσεις για τη γη και την ιδιοκτησία οδήγησαν (στη Χιμάρα όπως και αλλού) σε μια πολλαπλότητα αντικρουόμενων ιδιωτικών συμφερόντων και εντάσεις μεταξύ «ντόπιων» και «ξένων», ενδοκοινοτικές και ενδοοικογενειακές εντάσεις για το μοίρασμα της εν δυνάμει οικογενειακής περιουσίας μεταξύ πρώην μελών των συνεταιρισμών και των υπολοίπων, μεταξύ μόνιμων κατοίκων και εξωτερικών μεταναστών, μεταξύ εκτοπισθέντων ή εσωτερικών μεταναστών και όσων έμειναν πίσω. Συνολικά, πάντως, η περίπτωση της Χιμάρας αποτελεί μια ειδική περίπτωση επειδή μόνο ένα πολύ μικρό μέρος των διεκδικήσεων ιδιοκτησίας συνδέεται με κρατικά αναγνωρισμένα ιδιοκτησιακά δικαιώματα.

Για να αναλογιστούμε το βαθμό περιπλοκότητας του ζητήματος αυτού, αξίζει να τονίσω ότι, πέραν της κατάργησης της ιδιωτικής ιδιοκτησίας κατά τη διάρκεια του σοσιαλιστικού καθεστώτος, σε αγροτικές περιοχές όπως η Χιμάρα δεν είχαν ισχύσει *ποτέ* καπιταλιστικές, εμπορευματικές σχέσεις γύρω από τη γη. Αυτές εισήχθησαν για πρώτη φορά (και μάλιστα με σαρωτικό τρόπο), στις αρχές της δεκαετίας του 1990 στο πλαίσιο της «ελεύθερης αγοράς». Και, μαζί, αναδύθηκαν μια σειρά από

«άτυπες» πρακτικές: από την αναπαραγωγή εθιμικών σχέσεων εμπιστοσύνης και «δικαιωμάτων» που εδράζονταν σε άγραφους νόμους μέχρι παράνομες συναλλαγές και μεταβιβάσεις, πλαστογραφήσεις, υφαρπαγές γης και άλλες δράσεις της μαύρης οικονομίας.

Το «άλυτο» ιδιοκτησιακό ζήτημα είναι ένας σημαντικός λόγος, αν και όχι ο μόνος, που συνέβαλε σε ένα ακόμα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Χιμάρας. Αυτό είναι τα σχετικά χαμηλά ποσοστά νέας δόμησης τουλάχιστον μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2010. Σύμφωνα με την INSTAT, το ποσοστό των κτιρίων που είχαν χτιστεί στην περιοχή της Χιμάρας την εικοσαετία 1991-2011 ήταν μόλις 12,8% επί του συνόλου, ποσοστό ιδιαίτερα χαμηλό σε σύγκριση με άλλες παραλιακές περιοχές της κεντρικής ή νότιας Αλβανίας, όπου το ποσοστό αυτό έφθανε μέχρι το 80%. Σε συνδυασμό με το εξαιρετικής ομορφιάς τοπίο, η διαθεσιμότητα μεγάλων εκτάσεων αδόμητης γης σε σχέση με την υπόλοιπη ακτογραμμή της χώρας κατέστησε, σταδιακά, αρκετές παραθαλάσσιες εκτάσεις της Χιμάρας ως κατεξοχήν «κατάλληλες» για μεγάλης κλίμακας τουριστικές αναπτύξεις, προσδίδοντάς τους μονοπωλιακά χαρακτηριστικά και αυξημένες δυνατότητες κερδοσκοπίας.

Δυναμικές της τουριστικής ανάπτυξης και η ανάδυση της «Αλβανικής Ριβιέρας»

Εικόνα 1, αριστερά: Παραλία Παλάσα 2014, Τοίχος περίφραξης σε περιοχή με δασώδη βλάστηση, ο οποίος αρχίζει να υλοποιεί το σχεδιασμό σύνθετου τουριστικού καταλύματος. Πηγή: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 2, δεξιά: Παραλία Παλάσα 2023,Το σύνθετο τουριστικό κατάλυμα κλειστού τύπου, έκτασης περίπου 200 στρεμμάτων, πλέον υλοποιημένο και σε λειτουργία. Πηγή: https://albaniatouristplaces.com/

Ο τουρισμός αναδύθηκε σταδιακά ως η κύρια οικονομική δραστηριότητα στη Χιμάρα της μετασοσιαλιστικής περιόδου. Ήδη κατά τη διάρκεια του σοσιαλιστικού καθεστώτος, η αγροτική περιοχή της Χιμάρας αποτελούσε δημοφιλή παραθεριστικό προορισμό για την Αλβανία –με τα χαρακτηριστικά της περιόδου. Στο πλαίσιο, όμως, της ριζικής παραγωγικής αναδιάρθρωσης της μετασοσιαλιστικής περιόδου, η τοπική οικονομία άρχισε να στηρίζεται όλο και περισσότερο σε δραστηριότητες που σχετίζονταν με τον τουρισμό, ενώ, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Χιμάρα χαρακτηρίστηκε με νόμο ως «περιοχή προτεραιότητας για τον τουρισμό».

Για δύο δεκαετίες μετά το 1990, η τουριστική δραστηριότητα βασιζόταν σε τοπικές δυναμικές, σε μικρομεσαία κεφάλαια και αποταμιεύσεις που είχαν συσσωρευτεί από μεταναστευτική εργασία, συνήθως στην Ελλάδα, ή εμβάσματα στο πλαίσιο οικογενειακών στρατηγικών εισοδήματος. Αφορούσε την ανάπτυξη μικρής κλίμακας επιχειρήσεων, ενοικιαζόμενων δωματίων, μικρών ξενοδοχείων και συναφών δραστηριοτήτων αναψυχής εποχικού χαρακτήρα. Η τουριστική αυτή δραστηριότητα μπορούσε να ευδοκιμεί παρά την έλλειψη κατοχυρωμένων ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, υποστηριζόταν σε μεγάλο βαθμό από συγγενικά και φιλικά δίκτυα και συνδεόταν με μια

σειρά από άτυπες πρακτικές, από την κατασκευή μέχρι τη λειτουργία των επιχειρήσεων. Παρουσίαζε αρκετές ομοιότητες με την αυθαίρετη δόμηση στην Ελλάδα, με βασική διαφορά ότι η ανάπτυξη όχι μόνο στερούνταν οικοδομικής άδειας αλλά συνέβαινε πάνω σε γη χωρίς κρατικά αναγνωρισμένα ιδιοκτησιακά δικαιώματα.

Όμως, από τη δεκαετία του 2010 οι δυναμικές της τουριστικής ανάπτυξης εντάθηκαν ποσοτικά και άλλαξαν ποιοτικά, συναρτώμενες με ευρύτερες αλλαγές της κτηματαγοράς στην Αλβανία αλλά και τάσεις του παγκοσμιοποιημένου τουρισμού. Ανάμεσα στις δραστηριότητες των μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών και επενδυτικών ομίλων με έδρα τα Τίρανα (δηλαδή του μεγάλου εγχώριου κεφαλαίου που έκανε την εμφάνισή του μαζί με τις υπό συγκρότηση οικονομικές και πολιτικές ελίτ), ήταν και η αναζήτηση γης για τουριστική ανάπτυξη στην παράκτια ζώνη. Στόχος ήταν η παραγωγή τουριστικών προϊόντων υψηλότερης ποιότητας και η ανάπτυξη μεγαλύτερης κλίμακας οργανωμένων τουριστικών υποδομών με διεθνή στόχευση. Η παροχή τέτοιου είδους τουριστικών προϊόντων βασιζόταν (και περαιτέρω ενθάρρυνε) τη σχετική ζήτηση από τα, υπό διαμόρφωση, μεσαία και ανώτερα στρώματα στην Αλβανία σε συνάρτηση με τα νέα καταναλωτικά πρότυπα της περιόδου. Οι εντεινόμενες δυναμικές της τουριστικής ανάπτυξης και η δημιουργία νέων αγορών, αλληλο-υποστηρίχθηκαν με επενδύσεις σε έργα και υποδομές, αναπτυξιακά προγράμματα οργανισμών όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, πολιτικές και σχεδιασμούς.

Σταδιακά, οι οικονομικές και πολιτισμικές αυτές μετατοπίσεις και οι δυναμικές της κτηματαγοράς συνέβαλαν στην ανάδειξη της περιοχής της Χιμάρας σε ανερχόμενο τουριστικό προορισμό σε διεθνές επίπεδο, σε «Μύκονο της Αλβανίας» όπως επανειλημμένα την ανέφεραν σε συνεντεύξεις. Ενσωμάτωσαν την περιοχή της Χιμάρας στην αναδυόμενη «Αλβανική Ριβιέρα», μάλιστα ως το κύριο κομμάτι της. Η κατασκευή της Αλβανικής Ριβιέρας βασίστηκε (και συνεχίζει να βασίζεται) σε παραχωρήσεις δημόσιας περιουσίας και μεγάλες υφαρπαγές γης, στην ανάπτυξη τουριστικών συγκροτημάτων εντατικής δόμησης, στην επίσης εντατική κατάληψη του αιγιαλού και της παραλίας, στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την καταστροφή του τοπίου και σε μια σειρά από κατ’ εξαίρεση σχεδιασμούς και αδειοδοτήσεις, διευκολύνσεις για «στρατηγικές» και άλλες μεγάλες επενδύσεις κ.ο.κ. Όλα αυτά σε ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μικρότερο της δεκαετίας (βλ. Εικ. 1 και 2) –και με εκλεκτές συγγένειες ως προς τις δυναμικές της τουριστικής ανάπτυξης και τις χωροταξικές «μεταρρυθμίσεις της Κρίσης» στη μνημονιακή Ελλάδα.

Εθνοτικές/αναπτυξιακές, γεωπολιτικές/μικροπολιτικές όψεις

Όσο πραγματοποιούσα την έρευνα στην περιοχή της Χιμάρας, κατέγραψα επανειλημμένα απόψεις που έκαναν λόγο για την επαπειλούμενη εθνοτική αλλοίωση της «Χειμάρρας». Αυτές συνδέονταν, κατά περίπτωση, με την αναδιανομή της συνεταιριστικής γης, την «αποκατάσταση» των «παλιών» περιουσιών, τις παραχωρήσεις ακινήτων του δημοσίου, τις μεγάλες στρατηγικές επενδύσεις, τις κατεδαφίσεις αυθαιρέτων, πολεοδομικούς σχεδιασμούς και αστικές παρεμβάσεις. Παράλληλα, δεν μπορούσα να μην καταγράψω αυτό που παρατηρούσα επιτόπου: την κατασκευή της «Αλβανικής

Ριβιέρας»: Τη γενικευμένη εμπορευματοποίηση της γης και της ιδιοκτησίας, τις πολλαπλές διεκδικήσεις γύρω από την τουριστική εκμετάλλευσή της γης, τις υφαρπαγές γης, τις ενδοοικογενειακές και ενδοκοινοτικές εντάσεις, κ.ο.κ. Δηλαδή, τις ποιοτικές αλλαγές στις σχέσεις κοινωνίας και χώρου που απέρρεαν από τη διείσδυση και επικράτηση των ιδεών, των αντιλήψεων και των σχέσεων της «ελεύθερης αγοράς» στο πλαίσιο αυτού που έχει ονομαστεί «μετασοσιαλιστική μετάβαση». Οι ανατροπές αυτές, μάλιστα, αφορούσαν πολύ διαφορετικά μεταξύ τους κοινωνικά στρώματα και κλίμακες κεφαλαίου, «μικρούς» και «μεγάλους».

Από μια οπτική που λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές κλίμακες επενδεδυμένου στη γη κεφαλαίου, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι οι εντάσεις εθνοτικού χαρακτήρα μεταξύ των «ντόπιων» και των «ξένων», σε μεγάλο βαθμό, αντιστοιχούν σε εντάσεις μεταξύ διαφορετικών κλιμάκων κεφαλαίου, δηλαδή μεταξύ ενός μικρού/μικρομεσαίο ντόπιου κεφαλαίου και ενός μεγάλου εγχώριου κεφαλαίου που έρχεται από τα Τίρανα. Κατ’ επέκταση, η «οχύρωση» του ντόπιου πληθυσμού πίσω από εθνοτικά αιτήματα μπορεί να γίνει κατανοητή ως αντίδραση απέναντι στη συγκρότηση και δραστηριοποίηση οικονομικών και πολιτικών ελίτ της μετασοσιαλιστικής Αλβανίας, γύρω από το διακύβευμα της (τουριστικής) ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, η έμφαση σε εθνοτικές παραμέτρους φαίνεται ότι συμβάλλει στην υπέρβαση ενδοοικογενειακών και ενδοκοινοτικών εντάσεων.

***

Το 2015 η Αλβανία προχώρησε σε μια μεταρρύθμιση της διοικητικής της διαίρεσης με συνένωση δήμων και κοινοτήτων και στόχο την αποτελεσματικότερη τοπική οικονομική ανάπτυξη. Η περιοχή της Χιμάρας συνενώθηκε με το Λούκοβο και το Βρανίστι σε έναν διευρυμένο Δήμο Χειμάρρας. Τότε, οι φορείς που πρόσκεινται στην Ελληνική Εθνική Μειονότητα (στην Αλβανία, την Ελλάδα και τις ΗΠΑ) είχαν ομόφωνα αντιδράσει. Στην έντονη αντίθεσή τους αποτυπωνόταν η αγωνία της εθνοτικής αλλοίωσης στο βαθμό που η Χιμάρα συνενώνονταν με κοινότητες αμιγώς αλβανόφωνες και μουσουλμανικές. Διέβλεπαν μια σκόπιμη πολιτική αφομοίωσης της Μειονότητας από το αλβανικό κράτος για εθνικούς και γεωπολιτικούς λόγους αλλά και μια σκόπιμη συνένωση με περιοχές υποστηρικτικές του Σοσιαλιστικού Κόμματος για εκλογικούς λόγους. Μια συνήθη, δηλαδή, άσκηση εκλογικής γεωγραφίας. Το 2023 η εκλογική επιτυχία του Φρέντι Μπελέρη σε έναν γεωγραφικά διευρυμένο και εθνοτικά/γλωσσικά/θρησκευτικά πολυσυλλεκτικό Δήμο Χειμάρρας θέτει ένα κρίσιμο ερώτημα: Μήπως το «εθνικό» ζήτημα έχει (και εδώ) υλικές βάσεις;

Το καλοκαίρι του 2023, ταυτόχρονα με τις εξελίξεις στην «υπόθεση Μπελέρη-Χειμάρρας», η «Αλβανική Ριβιέρα» εμφανίστηκε στη δημόσια συζήτηση, τα μέσα ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης στην Ελλάδα, ίσως περισσότερο από ποτέ άλλοτε. Πρόβαλε ως μια εναλλακτική στην αναζήτηση ενός κοντινού αλλά προσιτού οικονομικά προορισμού για καλοκαιρινές διακοπές. Αν και πολλές όψεις του σύνθετου αυτού θέματος διαφεύγουν, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι οι εθνοτικές και γεωπολιτκές όψεις πολύ δύσκολα μπορούν να διακριθούν από τις οικονομικές και αναπτυξιακές. Και ότι εντάσεις γύρω από εθνοτικά αιτήματα οξύνονται περαιτέρω όταν διαπλέκονται με (αν δεν καθοδηγούνται από) οικονομικά διακυβεύματα γύρω από την ιδιοκτησία και την ανάπτυξη της γης,

ειδικά σε περιοχές που παρουσιάζουν επενδυτικό ενδιαφέρον όπως οι νότιες ακτές της Αλβανίας.

Σε κάθε περίπτωση, μοιάζει να ενεργοποιείται (ξανά) ένα προνομιακό πεδίο μικροπολιτικής και κρατικής χειραγώγησης τόσο στην Αλβανία όσο και στην Ελλάδα, αυτή τη φορά στο πλαίσιο ενός αναδυόμενου (αν και άνισου) ανταγωνισμού μεταξύ των δύο χωρών με επίκεντρο την τουριστική ανάπτυξη.

*Ο **Λουκάς Τριάντης** είναι επίκουρος καθηγητής πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΑΠΘ. Έχει εργαστεί ως πολεοδόμος-χωροτάκτης μελετητής, ως ειδικό επιστημονικό προσωπικό στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2017-2019) και ως συντονιστής του Athens Urban Age Task Force του LSE Cities-Urban Age (2020-2022). Είναι αντιπρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ).

*Πηγή κεντρικής φωτογραφίας: Evasionalbanie, διαθέσιμο, εδώ